V Si vir alteri⁹ v̄bum loq̄ debet: ad qđ ſentētijs Scabinoꝝ vel iure ꝓpellitur in facto manifeſto: dicat ſic Dn̄e iudex me dediſtis illi hoī ꝓlocutorem. Extunc req̄ro ī ſentētia. Si ab aliquo inimicicias: aut timorē habere debeā: q̄ꝫ verbum ſuum pro iuris loquar exigētia: quātum meli⁹ poſſum: aut valeo. Quando ſibi hoc diffinitum fuerit: tunc ſibi diffiniat correctionē: q̄ꝫ ſi ipſum in aliquo neglexerit: q̄ꝫ ſe corrigere poterit mecum: aut p me: aut p alteꝝ aduocatum. Cum ſibi h̄ diffinitum fuerit. petat colloquium ſi vult: et req̄rat ī ſentētia: qn̄ q̄rela incboari debeat: vt ſibi ꝓficiat in ſuo iure. Cum hoc ſibi diffinitum fuerit: tc̄ in ſentētia interroget ſi l ſus interrogari debeat: q̄s in eo pacē infregit. Et ſi ita fuerit de bil s: q̄ꝫ ſuum malefactorē nominare nō poſſit. Cum igitur h̄ diffinitum fuerit: et ipm iudex: aut duo ſcabini: aut duo viri. q̄ iudicio aſtate ſolēt viderunt. req̄rat in ſentētia: ſi ipſi cauſa iuſtitie dicē debeant circa iuramētum ipoꝝ: et ius Ciuitatis: q̄ꝫ notorium ipis de h̄ facto ſit. Cum hoc ſibi diffinitur ab vno: ad ſcđm: et tertium. Extunc req̄rat ī ſentētia: ſi iā ꝓfecerit: cum ſibi h̄ diffinitum fuerit: et paci violator p clamorē cittatus fuerit: vt iuris ē. tc̄ dicat ſic Dn̄e iudex. placeat audire verbum ſuum. Tunc cōq̄ritur vob̄ ſup hunc N. q̄ꝫ ipm in ſtrata liba infeſtauit: ac intra municipalia in eo pacem infregit: ac ipm vulnerauit et violētiā in eo pegit: quā ꝓbādo oſtēdere p̄t: q̄ꝫ ipm depredat⁹ ē corpore et reb⁹: et tm̄ recepit ſibi: q̄ꝫ nō minus valeat: niſi bn̄ duelluꝫ mereatur. et ſup eo a vob̄ iuſtn̄ petit iudicium. Extunc paci violator ꝓclamatur p̄mo: et ſcđo: ꝛ tertio p nomē ſuum. N. et iteꝝ ſuā q̄rimoniā renouet in hunc moduꝫ. Dn̄e iudex vob̄ conq̄ritur ſup vnum. N. q̄ꝫ ipē venit intra municipale in ſtrata Regia ī eo dei pacē infringēdo: et ipm reb⁹: et corpe ſanitatis depđdatus eſt ac ipm vulnerauit: et in eo ſtrepitum fecit: quē apparenter p̄t demonſtrare: et ꝓ eo petit iudicium et ſic tertia vice faciat Tunc oñdet vuln⁹: et interroget in ſentētia diffinitiua: ſi ſuuꝫ paci violatorē in aliquo loco invenerit: ſi ipſum licite arreſtare poſſit ex parte iudicij. Cum igitur hoc diffinitum fuerit. tc̄ petat pacem que ſibi indici debet

De ſalutatione ſeu concittatione ad duellum.

q Si monomachal̄r ſuū equalē ſalutare: ſeu alloq̄ voluerit: hunc iudicem petere oportebit: vt ſe intromittere poſſit de vno paci ſue violatore: quē videat in p̄n̄ti. Cum hoc ſibi per ſentētiā diffinitum fuerit. tunc etiā ī ſentētia req̄rat: p quē modum ſe de ipſo intromittere debeat: vt ſibi in ſuo iure proficere poſſit,

tunc ſibi de iure diffinitur curialiter.ꝑ orā veſtimēti:et cū ſe de ipō intromittet.ꝓnunciet ſibi cāʒ.ꝓ q̄ ſe de ipō intromiſit.qđ ſtatim pt facere ſi vult:aut ꝓ eo hr̄e colloquium.tūc ipm̄ inculpare oportebit ꝙ pacem in eo infregit aut in ſtrata Regia.q̄litercunqȝ infregerit. eodē mō q̄ruletur ſuꝑ eum.Tunc ipm̄ iteꝝ inculpet.ꝙ ipm̄ depredatus ē:et eā vim in ipſo fecerit.qđ bn̄ ꝓbare poterit ibidē:vulnꝰ aut vulnerꝫ cicatricē demōſtret:ſi vulnꝰ ſanatum fuerit.Tunc vltimus ꝯq̄ratur:ꝙ ipm̄ ſpoliauit bonis:et de ipis ſibi tāta recepit:ꝙ bn̄ duellum meretur.hec tria criminalia facta omnia ſil' ꝯq̄ratur De q̄cunqȝ hoꝝ trium:ſi de vno obliuiſcatur aut tacuerit:extunc ſuum duellum āmiſit.Et loq̄tur vlteriꝰ.tunc ipm̄ vidi ſolum:hoc ē ī ꝑſona ꝓpria:et ipm̄ clamore proclamaui.Si fateri voluerit ego ſum ꝯtētus:ꝛ ſi nō fatebitur:ipm̄ omni iure vincere volo.vt mihi vulgus iudicauerit:aut Scabini:ſi ſub banno Regio fuerit:extē ille petat ſatiſdationē:quā ſibi facere debet. ¶ Tamē vir pt ſuam querimoniā meliorare an̄ ſatiſdationē ſi voluerit:facta ſatiſdatiōe ille ſuā exhibeat innocentiā.hoc eſt iuramentum:quod ipm̄ iurare oportet:ꝛ iuramētum monomachale ſi ipm̄ iurare incitauerit ſi ibi fuerit.hoc eſt.ſi ille iuramentum perficere poterit.pre imbecillitate ſui corporis.Quiuis vir poteſt ſe a duello excuſare.illi viro:q̄ ſibi paris ꝯditionis nō fuerit.Illi etiam:q̄ nobiliorꝫ nature fuerit Ille ꝑeſſe nō poteſt:q̄ deteriorꝫ nature fuerit:ſi ipm̄ alloq̄tur.A duello etꝫ cedere poteſt:q̄ poſt meridiem allocutus fuerit:niſi an̄ meridiē fuiſſet inchoatum.Judex etiam debet habere clipeum et gladium illi:ſuper quē allocutum fuerit. A duello etꝫ homo poteſt excipere ſuos affines:ſi vterqȝ ſuus affinis et ī conſanguineitatis linea coniuncti fuerint:ꝙ ſimul pugnare non poterint. Judex etiam. duos nuncios dare debet:cuilibet horum:qui pugnare debent. Qui videant:vt habeant attinentiam.ſm̄ verā conſuetudinem.Coriū:et linea indumenta induere poſſunt et debent inq̄ꜩtum placet.Capite et pedibus:in anteriori parte denudati:et in manibus cirotecas habeant.vnum gladium nudum in manu:et alio actincti:aut duobꝰ hoc arbitrio eorum admittitur.et vnum clipeum rotundum ī ſiniſtra manu.quod nō aliud:q̄ȝ ligneum:et corio ſuperductuʒ.preter vmbonem:ſeu manuum tectorium quod pōt eſſe ferreum vnā tunicam abſqȝ manicis ſuper preparamenta Etiā iudex:vel preco cōmunis:dʒ indicere ſb̄ pena colli:ꝙ nemo eos īpediat circa duelluʒ Cuilibet ipſorum iudex vnum virum dare debet:q̄ phalangā ferat qui ipſos in nihilo impedire debent:niſi vnus ceciderit ꝙ phalāgā

interponat: aut ſi vulnerat⁹ fuerit: aut ſi phalangã deſiderat. hoc idem facere niſi voluntas iudicis fuerit non poteſt. Poſtq̃ȝ circulo pax indicta fuerit: ambo debent circulum affectare: quẽ ipis Judex licentiare debet de iure. finalia fermenta de vaginis gladiorum de ponere debent: niſi a iudice licentiã habuerint: ambo ornati debent ire ante iudicem: et ambo iurare debẽt. vnus ſcilicȝ actor: q̄ cauſa ſit vera pro qua ſuper ipſum querelam fecit: et reſpondẽs: q̄ ſit innocens: ſic ipſos deus adiuuet et ſuum duellum. Sol etiam ipis diuidi debet per medium quãdo p̄mo cõueniunt. Si vincetur ille ſup quem cõqueritur: tunc iudicetur ſentẽtia capitali. Si autẽ vicerit. dimittetur cum pena et emenda. Actor primo circulum intrabit: alter ſi diu tardauerit Judex debet ipſum per preconem vocare. in illa domo vbi ſe preparauerit: et duos Scabinos ſeu Juratos cuȝ ipſo mittere debet: ſic cittari debet: primo ſcd̃o et tertio: et ſi ad tertiam cittationem non venerit: tunc querulator ſurgat: ⁊ ſe ad duellum exibeat. et ſtatim percutiet duos ictus: et tertium figat cõtra ventum: cum eo ipſe ſuum aduerſarium deuicit tali cauſa: ſiue querela: pro qua ipſum fuerat allocutus Et iudex ſibi iudicare debȝ. ſic per duellum aduerſarius ſuus fuiſſet ꝯuictus ¶ Sic mortuus dȝ cõuinci: ſi in furto: aut in rapina: aut in ſimili crimine occiſus fuerit Si autem mortuus cum ſeptem teſtibus ꝓteſtari poterit. Extunc ad duellum ſe non poteſt exhibere cõtra ipſum Si autem ipm̄ alter agnat⁹ mortui: q̃ſcunq̃ȝ fuerit loco ipſius: ad duellũ ſe exhibuerit. hic extinguet omne teſtimonium: q̃a tunc ipſum abſq̃ȝ duello vincere non poteſt vt ſuperius eſt expreſſum. Sic vincitur etiã et ille: q̃ ad duellum captiuatus: aut ſalutatus fuerit aut promittit: aut ſi de miſſorie cautionem fecit: q̄ debuit comparere: et non comparuit ad iuſtitiam reſponſiuam.

Articulus condemnatus. De q̃ s̃ fo. clxxiiij. arti. xi.

De accuſatione violatoris pacis cũ duello

Quicunq̃ȝ occiſum: ſeu vulneratum virum captiuum ad iudicium deduxerit: et ipſum paci violatorẽ accuſauerit. per duellum: vel abſq̃ȝ duello: ſi nõ ꝓbauerit ſm̄ iuri exigẽtiã ipſe deſuper ipſum idem iudicium iudicari debeat. q̄ ſuper illum ꝓcedere debuerat ac ſi iudicio conuictus fuerit: et h̃ ꝑ iuſtitiã pacis. ¶ Si vulneratus hunc alloquitur: q̃ ipſum vulnerauit per duellum: et ſi pre debilitate corporis duellum perficere non poſſit: et ſi tutorem non habuerit: qui pro eo pugnare velit: inducie ſibi iudicari et ordinari debent: quouſq̃ȝ ſuum duellum perficere poſſit.